

EUKLISIS
KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
Maria Gąsior
ul. Młodnickiego 48/2, 50-305 Wrocław
tel. 781 447 007
e-mail: euklisis.mg@gmail.com

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
DLA ELEWACJI KAMIENICY PRZY UL. GRANICZNEJ 1
W SŁOŃSKU**

Autor opracowania: dr Maria Gąsior

WROCŁAW 2018

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM
*Prawo autorskie, zgodnie z art. 1, Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 04 02 1994 r. Dz. U.
Nr 24, poz. 83 z dnia 23.02.1994r. (Dz. U. Z 2006 r. nr 90 z późn. zm.)*

IDENTYFIKACJA ZABYTKU

NR WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW: L-304/A

DATA WPISU: 12.01.2009 r.

OBIEKT: kamienica mieszczańska

LOKALIZACJA: ul. Graniczna 1, Słońsk

CZAS POWSTANIA: 4 ćw. XIX w.

MATERIAŁ: mur ceglany, zaprawy wapienne i cementowo-wapienne murarskie, tynkarskie i sztukatorskie

STAN ZACHOWANIA OBIEKTU

Budynek przy ul. Granicznej 1 w Słońsku jest w złym stanie technicznym. Wystrój elewacji jest w znacznym stopniu zniszczony. Podstawową przyczyną są nieszczelne obróbki rynny i rury spustowe oraz podciąganie kapilarne wody gruntowej, co powoduje utrzymujące się zawilgocenie murów i destrukcję wywołaną procesami rekrytalizacji soli rozpuszczalnych w wodzie. Tynki uległy erozji, w wielu miejscach są wyłukane, osypują się i mają znaczne ubytki. Uszkodzone są także detale architektoniczne – konsolki na gzymsie podokapowym, płaskorzeźbione aplikacje między oknami na pierwszym piętrze oraz fryz dekorowany wolimi okami. Cały wystrój elewacji pokryty jest kilkoma warstwami malarskimi, które w obecnej chwili są zniszczone, spękane i odwarstwiają się od podłoża. Drewniane elementy konstrukcji gzymsu podokapowego, do którego mocowane są konsolki, są zdeformowane i popękane.

Metalowa balustrada balkonu na elewacji frontowej oraz krata w oknie na elewacji tylnej są pokryte produktami korozji. Konstrukcja stalowa płyty balkonowej także jest silnie skorodowana, co jest wynikiem rozszczelnienia betonowej otuliny. Wzrastająca objętość produktów korozji na elementach konstrukcji stalowej powoduje coraz większe zniszczenia w obrębie płyty, w tym znaczne spękania zaprawy i jej osypywanie się.

Stolarka okienna jest bardzo zniszczona. Okna w większości pozbawione są przeszkleń, a same elementy drewniane pokryte są starymi, łuszczącymi się

powłokami malarskimi, pod którymi odstonięte są spękane i zdeformowane elementy drewniane.

Drzwi w wejściu do kamienicy również są bardzo zdestruowane, mają ubytki elementów drewnianych, a te zachowane są w znacznym stopniu zdeformowane, spękane oraz pokryte łuszczącymi się warstwami malarskimi.

Granitowe stopnie schodów w wejściu do kamienicy są zabrudzone, ale zachowane w dobrym stanie.

WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

Należy zinwentaryzować zachowane na elewacji detale architektoniczne i przygotować rekonstrukcje dla brakujących elementów oraz tych, które są zachowane w złym stanie i konieczna jest ich wymiana. Zaleca się, aby do rekonstrukcji detali sztukatorskich zastosować produkty dostępnych w handlu, przeznaczonych do uzupełniania dekoracji sztukatorskich, np. prod. firmy Optolith lub Baumit. Uzupełnianie ubytków w detalach sztukatorskich należy wykonać materiałami o składzie identycznym z oryginałem.

Należy skuć najbardziej zniszczone i zasolone partie tynków i odtworzyć je w technologii zgodnej z oryginałem, stosując tynki mineralne o spoiwie cementowo-wapiennym. W partii cokołu zaleca się zastosowanie tynków renowacyjnych.

Konieczne jest wykonanie pełnego remontu mocno uszkodzonej płyty balkonowej oraz konserwację metalowej balustrady.

Stolarkę okienną i drzwiową należy poddać konserwacji i restauracji. Dopuszczalna jest wymiana najbardziej zniszczonych, spękanych i zdeformowanych elementów. Nowe elementy należy jednak odtworzyć, zachowując historyczne podziały. Wszystkie elementy dekoracyjne okien należy zachować lub w przypadku znacznego stopnia ich destrukcji wiernie odtworzyć ich formę w identycznym gatunku drewna.

Naświetle wejścia do kamienicy należy zachować i poddać renowacji. Natomiast drewniane drzwi są w tak znacznym stopniu destrukcji, że wymagają częściowej wymiany najbardziej zniszczonych elementów. W przypadku wymiany elementy należy wiernie odtworzyć w formie historycznej, z analogicznego gatunku drewna. Zachowane na drzwiach wejścia

dekoracyjne drewniane detale należy zdemontować, poddać zabiegom konserwatorskim wskazanym w programie i zamontować na odtworzonych elementach drewnianych, które powinny być wierną kopią oryginalnych, wymienianych elementów.

Malowanie stolarki okiennej, drzwiowej i elewacji należy wykonać w kolorystyce uzgodnionej z WUOZ Delegatura w Gorzowie Wielkopolskim, na podstawie wyników badań stratygraficznych. Do malowania elewacji zaleca się zastosowanie farb paroprzepuszczalnych, natomiast do zabezpieczenia drewnianych elementów stolarki i gzymsu należy zastosować wysokiej jakości farby do zabezpieczania drewna w ekspozycji zewnętrznej. Wykorzystanie takich materiałów będzie miało wpływ na trwałość wykonanych prac.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

Prace wstępne

1. Opracowanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania elewacji przed konserwacją.
2. Wykonanie szczegółowej inwentaryzacji wszystkich detali architektonicznych w celu wiernego odtworzenia uszkodzonych partii obiektu.
3. Demontaż wszystkich wtórnych elementów z elewacji budynku oraz schodów dostawionych do elewacji tylnej.
4. Wykonanie izolacji budynku i odprowadzenia wód wokół obiektu zgodnie z zatwierdzonym przez służby konserwatorskie projektem budowlanym. Zalecana jest izolacja pionowa, wykonana przy użyciu szlamów uszczelniających.
5. Remont dachu zgodnie z zatwierdzonym przez służby konserwatorskie projektem budowlanym.
6. Wymiana drewnianego gzymsu podokapowego – gzyms należy wykonać zgodnie z oryginalną formą, z elementów drewnianych zabezpieczonych preparatami ognioodpornymi i zabezpieczającymi przed szkodnikami drewna i zniszczeniami mikrobiologicznymi.
7. Wykonanie nowych rynien i rur spustowych z blachy tytanowo-cynkowej, zgodnie z zatwierdzonym przez służby konserwatorskie projektem budowlanym.

8. Remont balkonu zgodnie z projektem budowlanym, zatwierdzonym przez służby konserwatorskie, w tym usunięcie odspojonych warstw zapraw i zniszczonej posadzki. Staranne oczyszczenie stalowej konstrukcji z produktów korozji i jej zabezpieczenie antykorozyjne. Zaleca się zastosowanie produktów na bazie żywicy epoksydowej. Uzupelnienie ubytków zaprawy tynkarskiej. Wykonanie opierzeń płyty balkonowej.

Prace przy murach ceglanych i tynkach na elewacji

9. Usunięcie luźnych zabrudzeń i zniszczonych, zasolonych, osypujących się tynków oraz najbardziej zniszczonych i zasolonych cegieł i zapraw w spoinach.
10. Dezynfekcja powierzchni elewacji skażonych mikrobiologicznie przy użyciu roztworu środka biobójczego (np. Biotin R, prod. CTS).
11. Wzmocnienie osłabionej struktury muru ceglanego (cegieł i zapraw) preparatami na bazie roztworów oligomerów tetraetoksyilanu (np. KSE 300, prod. Remmers lub inny o analogicznych właściwościach).
12. Wykonanie przemurowań w miejscach ubytków cegieł. Należy zastosować cegły o wymiarach i parametrach fizycznych i mechanicznych zgodnych z oryginałem. Do murowania zastosować zaprawy mineralne, cementowo-wapienne, np. Optosan TrassMörtel, prod. Optolith lub Baumit MM 100, prod. Baumit lub inne o analogicznych właściwościach.
13. Uzupelnienie ubytków tynków przy użyciu zapraw mineralnych na bazie spoiw cementowo-wapiennych, np. produkty przeznaczone do renowacji zabytkowych elewacji firmy KEIM, Optolith, Baumit. Uzupelnienia należy wykonać odtwarzając zniszczoną dekorację tynkarską. Powierzchnię zachowanych, historycznych tynków należy scalić z odtworzonymi partiami, stosując szpachlówki (należy stosować zaprawy w jednym systemie).
14. W partii cokołu do odtworzenia tynków należy zastosować system tynków renowacyjnych. Konieczne jest ich wykonanie ściśle według zaleceń producenta, aby spełniały swoją funkcję kumulowania soli rozpuszczalnych w wodzie w swojej strukturze.
15. Malowanie elewacji z zastosowaniem farb paroprzepuszczalnych, przeznaczonych do renowacji zabytkowych elewacji np. produkty KEIM, Caparol lub inne o analogicznych właściwościach. Kolorystykę elewacji

należy uzgodnić z nadzorem konserwatorskim – Delegatura WUOZ w Gorzowie Wielkopolskim, na podstawie wyników badań stratygraficznych.

Prace przy detalach sztukatorskich na elewacji

16. Demontaż luźnych elementów.
17. Oczyszczenie powierzchni wszystkich zachowanych detali z zabrudzeń i wtórnych powłok malarskich. Oczyszczanie należy wykonać metodami i preparatami dobranymi do składu usuwanych nawarstwień.
18. Przygotowanie form do odlewów kopii brakujących partii gzymsów z wolimi okami.
19. Uzupelnienie ubytków i rekonstrukcja brakujących elementów z zastosowaniem materiałów analogicznych do oryginału. Dopuszcza się zastosowanie gotowych, dostępnych w handlu zapraw mineralnych przeznaczonych do uzupełniania sztukaterii na elewacji, np. produkty firmy Optolith lub Stuccoco Feinzug i Stuccoco Grobzug, prod. Baumit. Brakujące fragmenty elementów wykonanych metodą ciągnięcia należy odtworzyć stosując tą samą metodę.
20. Malowanie detali sztukatorskich z zastosowaniem farb paroprzepuszczalnych, przeznaczonych do renowacji zabytkowych elewacji np. produkty KEIM, Caparol lub inne o analogicznych właściwościach. Kolorystykę należy uzgodnić z nadzorem konserwatorskim – Delegatura WUOZ w Gorzowie Wielkopolskim, na podstawie wyników badań stratygraficznych.

Prace przy granitowych stopniach schodów w wejściu do kamienicy

21. Oczyszczenie z zabrudzeń – mycie wodą pod ciśnieniem, przy użyciu również szczotek stalowych i nylonowych.
22. Uzupełnianie ubytków w blokach kamiennych. Większe ubytki należy uzupełnić metodą flekowania – stosując identyczny gatunek kamienia i precyzyjnie wpasowując doklejany element do oryginalnych bloków granitu. Granitowy flek należy wkleić stosując żywice epoksydowe. Drobne ubytki należy wypełnić zaprawą opracowaną na bazie żywicy epoksydowej o wysokiej światłoodporności z dodatkiem kruszyw mineralnych dobranych ilościowo i jakościowo tak, aby imitować strukturę kamienia. Opracowanie

fakturalne uzupełnień należy dopasować do otoczenia uzupełnianego miejsca.

23. Wypełnienie spoiny między blokami kamienia zaprawą na bazie spoiw mineralnych (elastyczna zaprawa cementowo-wapienna) o właściwościach hydrofobowych, np. Baumit SanierFugenmörtel SFM 98, prod. Baumit, Optomur VOR STR, prod. Optolith lub inne o analogicznych właściwościach.

Prace przy stolarni okiennej

24. Oczyszczenie elementów stolarki i okuć z przemalowań (mechaniczne zeskrabanie wtórnych powłok lub metody).
25. Zabezpieczenie wszystkich elementów drewnianych impregnatami do drewna (np. Tikkurila Valtti Guard, prod. Tikkurila, produkty Sigma Coatings lub inne o wysokiej odporności na działanie zewnętrznych czynników niszczących).
26. Malowanie stolarki w kolorystyce ustalonej z WUOZ Delegatura w Gorzowie Wlkp. na podstawie wyników badań oraz wykonanych prób z wybranymi materiałami.
27. Naprawa i uzupełnienie okuć okien.

Prace przy stolarni drzwiowej

28. Demontaż elementów drzwi z pozostawieniem naświetla. Ostrożny demontaż zachowanych oryginalnych drewnianych dekoracji ze zniszczonych elementów drewnianych.
29. Oczyszczenie elementów drewnianych z zabrudzeń i wtórnych oraz zniszczonych powłok malarskich.
30. Uzupełnienie ubytków w drewnianych elementach drzwi (szpachlówki do drewna, dobrane kolorystycznie do uzupełnianych elementów).
31. Wymiana wszystkich silnie zdestruowanych elementów drewnianych na nowe, wykonane zgodnie z oryginałem.
32. Malowanie elementów drewnianych lakierami matowymi przeznaczonymi do zabezpieczania drewna (np. produkty Tikkurila lub Sigma Coatings).

33. Montaż zamka wraz z okuciem dopasowanym stylistycznie do formy stolarki drzwiowej.

Prace przy metalowych elementach - balustradzie balkonu oraz zachowywanych kratkach w oknach na elewacji tylnej

34. Dokładne oczyszczenie balustrady z produktów korozji metalowymi szczotkami lub metodą piaskowania.

35. Zabezpieczenie antykorozyjne powierzchni metalu preparatami na bazie żywicy epoksydowej.

36. Malowanie powierzchni metalu – kolorystykę należy uzgodnić z przedstawicielami służb konserwatorskich. Zaleca się zastosować farby alkidowe, przeznaczone do zabezpieczania metalu.

Po zakończeniu prac należy opracować powykonawczą dokumentację konserwatorską i jej egzemplarz przekazać do archiwum WUOZ w Gorzowie Wielkopolskim.

**DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA STANU ZACHOWANIA
OBIEKTU PRZED KONSERWACJĄ I RESTAURACJĄ**

Stan zachowania elewacji kamienicy, czerwiec 2018 r.

Fragmenty elewacji frontowej – obecny stan zachowania; widoczne znaczne ubytki wystroju tynkarskiego i sztukatorskiego, zniszczona stolarka okienna, uszkodzona płyta balkonowa i skorodowana balustrada balkonu

Fragmenty elewacji frontowej – obecny stan zachowania; widoczne wtórne elementy konstrukcji szyldu zamontowane na elewacji, zniszczona stolarka okienna oraz znaczne ubytki wystroju tynkarskiego i sztukatorskiego

Fragment elewacji frontowej, ościeże wejścia do kamienic –
widoczne znaczne zniszczenia tynków i powłok malarskich

Fragment elewacji frontowej – w miejscach uszkodzeń
tynków i złuszczonej wtórnych powłok malarskich
widoczne pierwotne warstwy malarskie

Fragmenty elewacji
frontowej – w miejscach
uszkodzeń tynków i
wtórnym powłok
malarskich widoczna
stratygrafia warstw

Pierwotna warstwa
malarska w kolorze
czerwonym

Wtórna warstwa tynku
wraz z obecnymi na niej
wtórnymi warstwami
malarskimi

Fragmenty elewacji
frontowej – w miejscach
uszkodzeń tynków i
wtórnym powłok
malarskich widoczna
stratygrafia warstw

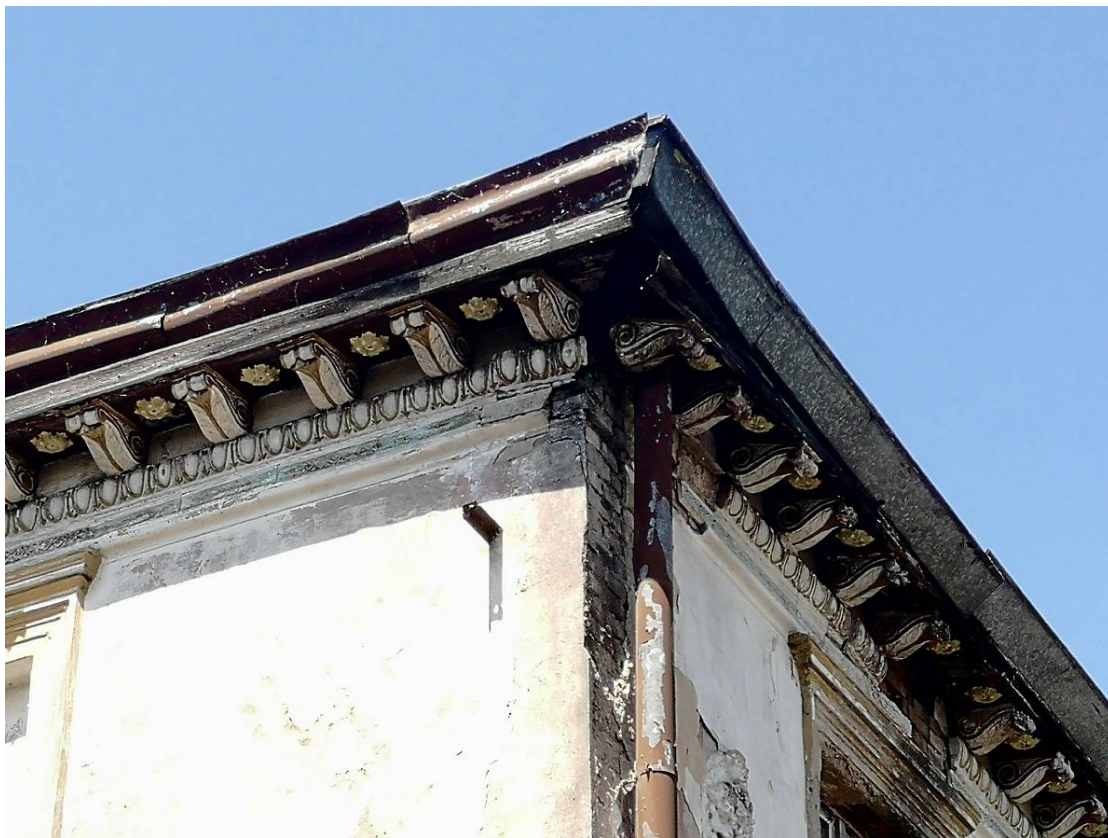
Pierwotna warstwa
malarska w kolorze
czerwonym

Wtórna warstwa tynku
wraz z obecnymi na niej
wtórnymi warstwami
malarskim

Fragmenty elewacji frontowej – widoczne pierwotne warstwy malarskie w kolorze czerwonym (lico elewacji) i zielonym (parapet okna) odstąpione spod wtórnych

Fragmenty elewacji kamienicy – widoczne zniszczenia gzymsu wieńczącego, zalania spowodowane nieszczelnymi rynnami i rurami spustowymi oraz uszkodzenia w obrębie płyty balkonowej

Stan zachowania elewacji zachodniej (tylnej) – widoczne znaczne zniszczenia tynków, zabrudzenia na powierzchni ścian i zniszczona stolarka okienna

Stan zachowania elewacji zachodniej (tylnej) – widoczne znaczne zniszczenia tynków, zabrudzenia na powierzchni ścian i wtórne schody

Fragmenty cokołu na
elewacji południowej (–
widoczne znaczne
zniszczenia tynków,
zabrudzenia na
powierzchni ścian

Fragment cokołu na elewacji południowej – widoczne znaczne zniszczenia tynków

Wejście do kamienicy – stan zachowania stopni granitowych

Drzwi w wejściu do kamienicy – obecny stan zachowania

Fragmenty drzwi w wejściu do kamienicy – obecny stan zachowania